

El Congrés de Cultura Catalana a Gandia

Nèstor Novell

Llicenciat en Ciències Econòmiques per la UV-EG i membre del Consell Executiu del Congrés de Cultura Catalana

Vicent Terol i Calabuig

Llicenciat en Filosofia i Lletres per la UA. Catedràtic d'Ensenyament Secundari

Resum

En el marc dels actes de presentació del nou Congrés de Cultura Catalana, es van organitzar a Gandia, el 18 i 19 d'octubre de 2024, unes jornades que duïen per títol «El sistema cultural i literari compartit».

És un fet que la cohesió cultural i lingüística és, encara, una deficiència manifesta del sistema cultural de les terres de parla catalana i, en concret, en els camps de la creació literària, del pensament i de la traducció, així com en els sectors industrials, comercials i de serveis que fan possible l'edició, la presència social, l'accés a la lectura i la distribució en tot l'àmbit lingüístic. De fet, observem i patim la manca d'una escaient estructuració del sistema cultural-literari català, caracteritzat per l'isolament de molts escriptors, i el caràcter microempresarial del sector editorial.

Per tal de fer un pas endavant s'hi pensà que calia identificar els principals agents creatius i culturals del sector i reunir-los perquè pogueren aportar-hi les seues reflexions i enfortir el coneixement mutu. S'hi volia encetar un debat entre la important nòmina d'escriptors i les principals entitats culturals i sectorials del País Valencià, les Illes Balears i Catalunya per començar a establir estratègies concretes, flexibles i coordinades adreçades a la cohesió i el redreçament social i cultural en català i, especialment, la possibilitat d'estructurar xarxes formals i informals de col·laboració entre els diversos actors culturals dels nostres territoris.

Paraules clau: *Congrés de Cultura Catalana, llengua, literatura, País Valencià, Mallorca, Barcelona, sector editorial, xarxa, identitat.*

Abstract

As part of the presentation of the new Congress of Catalan Culture, on 18 and 19 October 2024 in Gandia, it is organised a conference entitled «The shared cultural and literary system».

It is a fact that cultural and linguistic cohesion is still a manifest deficiency of the cultural system of the Catalan-speaking lands and, specifically, in the fields of literary creation, thought and translation, as well as in the industrial, commercial and service sectors that make publishing, social presence, access to reading and distribution possible throughout the linguistic field. In fact, we observe and suffer from the lack of a sufficient structuring of the Catalan cultural-literary system, characterized by the isolation of many writers, and the micro-business character of the publishing sector.

In order to take a step forward, it was necessary to identify the main creative and cultural agents of the sector and bring them together so that they can contribute their reflections and strengthen mutual knowledge. We wanted to start a debate between the important list of writers and the main cultural and sectoral entities of the Valencia Country, the islands and Catalonia to begin to establish specific, flexible and coordinated strategies aimed at cohesion and social and cultural restraint in Catalan and, especially, the possibility of structure formal and informal networks of collaboration between the various cultural actors in our territories.

Keywords: *Catalan culture conference, language, literature, Valencian Country, Mallorca, Barcelona, publishing sector, network, identity.*

Per què ara un nou Congrés?

El nou Congrés de Cultura Catalana (<https://noucongres.cat>) es planteja com un espai obert de trobada en què la identitat compartida, construïda sobre una cultura comuna, entesa en sentit ampli, constitueix el fil conductor per recuperar l'autoestima col·lectiva. Tenim clar el context de crisi global i, més en concret, les febleses que patim als Països Catalans. La cultura és el ciment imprescindible per relligar la societat, el conjunt de pràctiques i narratives dinàmiques adreçades a produir resiliència i cohesió en uns temps de canvis profunds.

Si el Congrés de 1975-1977 va servir per construir les estructures, els consensos i les institucions sobre les quals ens hem desenvolupat en les darreres dècades, el nou Congrés ha de servir de llavor per generar les noves mirades, els nous espais i els nous lideratges, amb la mirada posada en les dècades a venir. Som en un moment crucial com a col·lectivitat i ens hem d'exigir el millor de nosaltres per afrontar els nombrosos reptes que el món contemporani ens proposa. Ara és un moment per redefinir-nos, és el moment d'empoderar-nos, per assentar les bases del futur sobre una identitat compartida que constitueix la textura col·lectiva sobre la qual afrontar el present i dissenyar el futur.

Com es farà?

- El Congrés d'avui pretén crear fluxos. No és un punt d'arribada, sinó de sortida. És un projecte de passió i d'entusiasme, que promou un lideratge en xarxa.
- S'hi proposa una àgora perquè tothom parli, es repensi i s'entengui: un procés de creació col·lectiva i de participació ciutadana.
- S'hi vol un públic divers, transversal i inclúsiu, obert a tots els Països Catalans: jove, experts i no experts dels àmbits, ciutadania.
- Cal tenir idees pròpies i discurs propi. Perquè, en un món fragmentat i global com el que tenim, una col·lectivitat sense idees i un discurs propi no se'n sortirà.
- El Congrés es desenvolupa a partir dels 40 reptes de la Crida inicial. Però els actes no són el Congrés, el Congrés «acull actes» però els actes no esgoten el Congrés.
- S'impulsa un procés, no un programa. A mesura que la gent s'hi vagi afegint, hi haurà noves propostes, dinàmiques i actes.

Amb quina estratègia?

- Ser coherents amb un nou model de país i de planeta.
- Entomar una nova realitat social.
- Definir el «nosaltres».
- Definir nous reptes per crear identitat i evitar la difuminació de la identitat comuna.
- Guanyar l'hegemonia fent que el més modern i innovador parle i pense en català.
- Fer del nou Congrés una eina per debatre i fixar objectius sobre l'aprofundiment de l'autogovern, el poder i la sobirania.
- Portar el debat a l'àmbit local.
- Establir el marc de la cohesió social i territorial.
- Acabar amb el derrotisme.
- Apostar per la idea d'un equilibri de gènere, territorial i generacional.
- Seduir amb un llenguatge nou i amb noves eines.
- Renovar el llenguatge i donar nous sentits a mots com «llibertat» o «censura».

Els objectius del Congrés de Cultura Catalana a Gandia

El 18 i 19 d'octubre de 2024 presentarem el Congrés de Cultura Catalana a Gandia, sota el títol: «L'enfortiment de l'espai cultural compartit i dels agents que hi intervenen: escriptors, intel·lectuals, traductors, editors, promotors, distribuïdors i llibreters».

Entreteixir el territori de parla catalana és un dels objectius bàsics del Congrés de Cultura Catalana. Malauradament, la cohesió cultural i lingüística és, encara, una deficiència manifesta del nostre sistema cultural. Aquesta manca de cohesió es manifesta, entre d'altres, en els camps de la creació literària, del pensament i de la traducció, i també en els sectors industrials, comercials i de serveis que fan possible l'edició, la distribució, la presència social i l'accés a la lectura, en tot l'àmbit lingüístic.

Però aquest objectiu requereix d'estratègies concretes, flexibles i coordinades que donen pas a eines efectives de cohesió, de construcció de xarxes formals i informals de col·laboració i de redreçament social de la nostra llengua i cultura compartides. Si qualsevol moment justificaria sobradament unes jornades d'aquestes característiques, en aquests temps de persecució de la llengua i de marginació de la nostra cultura, en aquests temps de regionalització creixent en tots i cadascun dels nostres territoris, reclamen, amb més motiu, propostes i accions adreçades a enfortir la nostra cultura, a editar els llibres que necessitem i fer-los arribar amb normalitat a tots el territoris de parla catalana. És per això que els organitzadors consideraren aquests objectius:

- Aconseguir l'enfortiment de les relacions personals/professionals entre els escriptors i creadors i normalitzar la presència social d'escriptors i creadors en tot l'àmbit lingüístic.
- Encetar línies de treball per aconseguir la presència del llibre i de la crítica literària en els mitjans de comunicació i en les llibreries de tot l'àmbit lingüístic.
- Definir estratègies, segurament flexibles i variables –atesa l'estructura del sector–, perquè les editorials puguin escometre amb eficàcia projectes de major volada i presència social, incloses les traduccions al/del català.

Una vegada Àlex Susanna deplorava que haguera circulat entre nosaltres tan poca prosa d'un autor tan consistent com Czesław Miłosz. Mentre que Joan Garí es preguntava: «quina classe d'autisme reflecteix un país quan no sent capaç de generar els llibres que necessita, es permet el luxe d'ignorar o relegar aquells fornits en un mateix idioma, sense menyscar de la qualitat exigible, tan desesperadament pròxims en la seua insignificant llunyania geogràfica. Em referisc, naturalment, al cas sagnant de la sort deparada al llibre editat al País Valencià als aparadors barcelonins».

L'estructura del nostre sector editorial es caracteritza per la diversitat i la fragmentació, al si d'una acusada centralització. A Catalunya (inclosa les Illes) s'editen el 89% dels llibres en català, el 5,5% al País Valencià, i el 4,7% a Madrid. El mercat està dominat per unes poques grans empreses. Les editorials independents s'han fet un espai gràcies a la seua flexibilitat i adaptabilitat al mercat, però amb tirades petites i molt dependents del sistema de distribució. Les editorials menudes, quasi totes les del País Valencià, depenen de les llibreries, de les fires, dels esdeveniments públics, de les subvencions (tant de la Generalitat Valenciana com de la Generalitat de Catalunya i, en ocasions, també del Ministeri de Cultura, entre altres institucions), i no disposen de la maquinària necessària per a promocionar els seus llibres.

El projecte d'establir un gran sistema de distribució de llibres no ha funcionat. Més del 65% dels llibres publicats a Catalunya es distribueixen des de fora. L'efecte Amazon i la necessitat de ser competitius en el sector ens mostra la necessitat de distribuïdors amb sistemes més ràpids i amb major capacitat dels seus magatzems. Manca una estratègia d'implantació de la digitalització en el conjunt de la cadena de valor que conforma el món editorial, des dels productors, passant per la pròpia edició, la distribució i la presència del llibre. En aquest sentit hi ha una poca segmentació de públics que permeta, com fan les plataformes de l'entorn digital, fer ofertes concretes i personalitzades a la diversitat d'interessos i demandes. Un fet que dificulta el desenvolupament de projectes innovadors, l'atracció de nous públics i les col·laboracions amb altres sectors creatius (l'audiovisual, els videojocs, etc.).

En darrer lloc cal posar de relleu la precarietat laboral que afecta a creadors, editors i il·lustradors de manera que les seues possibilitats de professionalització són molt limitades. Tot plegat ens porta a fer front a nous reptes que passen per:

- Definir nous perfils i funcions professionals, així com la seua formació, en els camps de la mediació, i la dinamització lectora per poder atendre millor la diversitat de públics i de continguts, atesos els múltiples canvis que viu el sector (digitalització, nous hàbits de creació i de lectura, precarietat, etc.).
- Formació i reciclatge escaient en aquests nous perfils professionals, que cal fer extensible a la traducció literària en català de manera que pugui arribar a tota mena de demanda lectora, i a la formació del professorat involucrat en la literatura i la dinamització i la mediació lectora. En aquest sentit cal no perdre de vista els profunds canvis que estan produint-se en les llibreries fins esdevenir petits centres culturals.
- Fer competitiva i innovadora la petita i la microempresa editorial mitjançant estratègies concretes, flexibles i coordinades per introduir formes de gestió innovadores, fabricar productes de major volada, enfortir la cohesió interterritorial, tenir millor pre-

sència en el mercat i consolidar referents editorials de qualitat. En aquest sentit sembla aconsellable algun dispositiu d'innovació que oriente la implementació de les estratègies d'internacionalització i monitoritzi formes innovadores de gestió i producció.

- Replantejament del rol que desenvolupen les diverses associacions d'editors, d'escriptors, etc. També el de les diverses entitats que donen suport a la llengua i la cultura catalanes i, com no, a les polítiques de promoció i subvenció que realitzen les administracions públiques. Segons fonts del Gremi d'Editors de Catalunya, el sector editorial català (Catalunya i Mallorca) el 2024 va facturar a tot l'Estat 1.442 milions i va donar ocupació a uns 15.000 treballadors. En el mercat intern català el llibre mou uns 500 milions d'euros, dels quals, uns 140, el 28%, corresponen al llibre en llengua catalana. El sector representa el 53% del llibre editat a tot l'Estat i ha tingut un creixement del 35% en els darrers 5 anys. Pel que fa al País Valencià (dades del 2022), la facturació editorial estava sobre els 180 milions d'euros dels quals un 15% correspon als llibres editats en valencià. Per la seua banda, segons la *Federación de Gremios de Editores de España*, en el 2022, a l'Estat es van editar 83.091 títols, dels quals en llengua catalana corresponien 11.594 títols, el 14% de tot l'Estat.
- Millorar la distribució de llibres i l'articulació entre agents del conjunt dels territoris de parla catalana per tal de fidelitzar lectors, normalitzar el llibre entre els joves i apropar els índexs de lectura a la mitjana europea.

El programa

The poster features a teal background with a white grid pattern. On the left, a red graphic of three stacked 'C' shapes is next to the text 'CONGRÉS DE CULTURA CATALANA 2024/25'. To the right, the main title 'Jornada de presentació del Nou Congrés de Cultura Catalana:' is followed by 'L'enfortiment de l'espai cultural compartit'. Below this, the location 'Gandia, Ciutat dels clàssics' and dates '18-19 octubre 2024' are listed. A registration link is provided at the bottom right. The bottom of the poster has a black section with a red logo.

Jornada de presentació del Nou Congrés de Cultura Catalana: **L'enfortiment de l'espai cultural compartit**

CONGRÉS DE CULTURA CATALANA 2024/25

Gandia, Ciutat dels clàssics
18-19 octubre 2024

Inscripció obligatòria i gratuïta: <https://noucongres.cat/agenda/4/l-enfortiment-de-l-espai-cultural-compartit>

Divendres 18 d'octubre. Palau Ducal 19.30 h.

Presentació del Nou Congrés de Cultura Catalana. Montserrat Casals, vicepresidenta de la Fundació CdeCC, i Esteve Plantada, director del CdCC

Taula 1: L'enfortiment de l'espai cultural compartit: Acció Cultural del País Valencià, Obra Cultural Balear i Òmnium Cultural

Taula 2: Estellés va de Congrés. Conversa literària: Sebastià Alzamora, Josep Piera i Enric Sòria. Condueix: Àngels Gregori

Recital: Tres poetes, tres poemes: Vicent Andrés Estellés, Joan Salvat-Papasseit i Jaume Vidal Alcover. Recita Vicenta Llorca i Ferran Bretó

La lletra musicada: Maria del Mar Bonet i Borja Penalba

Dissabte 19 d'octubre. Casa de Cultura de Gandia 11.00 h.

Jornada de discussió i propostes per a un nou Congrés: *L'enfortiment de l'espai cultural compartit i dels agents que hi intervenen: escriptors, intel·lectuals, traductors, editors, promotors, distribuïdors i llibreters*

Primera taula: Els escriptors proposen: Martí Domínguez, Irene Klein, Susanna Lliberós i Pere Antoni Pons. Condueix: Lourdes Toledo

Segona Taula: Les entitats i editorials proposen: Maria Àngels Francés (acadèmica de l'AVL/UA), Jordi Martín Lloret (AELC), Gustau Muñoz (PEN Català), Àfrica Ramírez (Associació d'Editorials del País Valencià) i Sebastià Alzamora (IEC). Condueix: Teresa Pasqual

Participen: Fundació Congrés Cultura Catalana, Cent d'Estellés, CEIC Alfons el Vell, Acció Cultural PV, Obra Cultural Balear, Òmnium Cultural, AELC, PEN Català, Associació d'Editorials del PV, Editors.cat, IEC, Xarxa Vives d'Universitats, Saforíssims, SL.

Coordinació general: Nèstor Novell (CE-CdeCC) i Josepa Costa (ACPV)

Comitè organitzador: Àngels Gregori (AVL. Any Estellés), Teresa Pascual (AELC), Lourdes Toledo (PEN Català), Vicent Pitarch (Institut Estudis Catalans), Juli Capilla (CEIC Alfons el Vell), Àfrica Ramírez (Associació d'Editorials del PV)

Jornada inaugural. 18 d'octubre de 2024

Presentació a càrrec de Nèstor Novell:

La Safor i Gandia, la ciutat que es reclama dels nostres clàssics, no podia faltar a la cita al Congrés de Cultura Catalana i havia de fer-ho, si més no, amb una proposta per enfortir l'espai cultural compartit. Entreteixir el territori de parla catalana és un dels objectius bàsics del Congrés de Cultura Catalana que avui presentem, i és clar que la cohesió cultural i lingüística és, encara, una deficiència manifesta del nostre sistema cultural. Tant en els camps de la creació literària, del pensament i de la traducció, com els sectors industrials, comercials i de serveis que fan possible l'edició, la distribució, la presència social i l'accés a la lectura, en tot l'àmbit lingüístic.

Entreteixir el sector en el seu conjunt i arreu del territori requereix d'estratègies concretes, flexibles i coordinades que donen pas a eines efectives de cohesió, de construcció de xarxes formals i informals de col·laboració i de redreçament social de la nostra llengua i cultura compartides.

Si qualsevol moment justificaria sobradament unes jornades d'aquestes característiques, en aquests temps de persecució de la llengua i de marginació de la nostra cultura, en aquests temps de regionalització creixent en tots i cadascun dels nostres territoris, reclamen, amb més motiu, propostes i accions adreçades a enfortir la nostra

cultura, a editar els llibres que necessitem i fer-los arribar amb normalitat a tots el territoris de parla catalana.

Així doncs, per a parlar de com enfortir l'espai cultural compartit. Per a parlar de la creació, la difusió i la distribució. I, sobretot, per a parlar de com entreteixir el sector sencer, tenim en primer lloc a Montserrat Casals, vicepresidenta de la Fundació del Congrés de Cultura Catalana; i a Esteve Plantada, director del Nou Congrés de Cultura Catalana.

Montserrat Casals

Bona nit a tothom. El del 75-77 va tindre la virtut d'unir tots els que parlàvem una mateixa llengua. A Catalunya, els polítics que van governar immediatament després portaven les conclusions del congrés sota el braç i van permetre articular un país. Els temps han canviat, i 50 anys després, és l'hora de repensar on som i on volem anar.

Esteve Plantada

Bona nit a tothom en aquesta presentació i posada en escena del que serà el nou congrés. El congrés és una àgora. Un període llarg en el temps. Un espai de trobada, on parlar i debatre sobre quin país volem els propers cinquanta anys. Sobre quins reptes afrontem com a societat. A nivell local ja els coneixem i són complexos, però també a nivell global, perquè ens interpel·len i ens afecten. Un altre repte és quin marc compartit imaginem per conviure i prosperar. En definitiva el congrés vol respondre qui som i sobretot qui volem ser els propers cinquanta anys.

Per què ara un nou congrés? Per tornar a empoderar-nos. Per recuperar l'autoestima col·lectiva, la credibilitat i la confiança. Projecte ambiciós, de progrés i amb el màxim rigor possible. Nous horitzons, nous espais, nous lideratges, en un moment clau. Que les idees es transformen en accions. Com sabeu, no és habitual participar de projectes que tinguin com a marc tota l'àrea lingüística. El País Valencià ha d'assumir un paper que ha de ser protagonista. No pot ser subsidiari. «Tenim història, tenim futur», és el que va dir Vicent Andrés Estellés en el Congrés del 75 arran de la mostra de *Les Homilies d'Organyà*, que s'hi presentaren.

El Nou Congrés pretén crear fluxos. No és un punt d'arribada. És un punt de sortida. Inten-tarem que sigui un generador. Passió i entusiasme. Lideratges en xarxa.

Com ho farem? Amb quatre àmbits:

1. Com ens mantenim (energia, estructura econòmica, alimentació i agricultura, recerca i innovació, finances)
2. Com ens comuniquem (llengua, mitjans i xarxes, tecnologia de la comunicació, opinió pública, polítiques de la veritat, nou sistema de participació política)
3. Com ens cuidem (salut, adaptació al canvi climàtic, protecció biodiversitat, equi-tat, com ens cuidem entre territoris, com cuidem les persones que pateixen agres-sions)
4. Com ens cohesionem (educació, arts plàstiques, arts escèniques, esport, literatura, audiovisual, urbanisme, mobilitat, història, institucions polítiques)

Cada àmbit afrontarà deu reptes, que ja els tenim identificats. Els hem treballat a Bar-celona, a Mallorca i a València. Aquests 40 reptes que hem d'afrontar seran l'esquelet del congrés. Cada repte generarà dues accions: un acte debat i una acció artística vin-culada. No seran ponències perquè són unidireccionals. Aquest 2024 s'han programat 12 actes arreu del territori, vam començar a Perpinyà, la d'avui a Gandia és l'onzena i la darrera serà a València. El NCCC commemorarà els cinquanta anys del Primer Congrés de Cultura Catalana i arrancarà el 24 de juny de 2025, Sant Joan (la festa de les fogueres a tots els Països Catalans).

El Nou Congrés haurà tingut èxit si aconseguim que sigui un esdeveniment d'im-pacte. Modern. Il·lusionant. Tindrem èxit si transformem les idees en accions. Si re-defineix la capacitat d'acció dels diferents Països Catalans i com ens coordinem, i si som capaços de promoure la innovació, la creativitat i la passió per aquesta cultura i aquesta societat. Amb veu pròpia. El congrés serveix per crear identitat i no només per preservar-la.

1a Taula redona: l'enfortiment de l'espai cultural compartit.

Modera Montserrat Casals.

Comencem doncs amb la taula redona sobre l'enfortiment de l'espai cultural compartit, amb Damià Perelló d'Obra Cultural Balear, Anna Oliver d'Acció Cultural del País Valencià i Blanca Llobet d'Òmnium Cultural, les tres grans entitats nacionals que formen la Federació Llull.

Anna Oliver: Agraïm primer de res, que el Congrés estiga a una ciutat valenciana tan important com Gandia i que hàgeu programat vindre a València al novembre. Preguntaves què era la Federació Llull. La Federació és com la idea inspiradora del Congrés. Hi ha un interès històric –i present– d'Espanya d'esquarterar la nostra història, de separar-nos, i de dividir-nos en el nostre dia a dia. La Federació Llull lluita contra açò i construeix eixe lligam cultural que tenim.

Fa uns dies recordàvem una carta d'Eliseu Climent adreçada al secretari de l'OCB en què li plantejava el 1979 la proposta de crear la Federació. I la Federació Llull va nèixer en juny de 1990. Des de la singularitat de cada territori busquem la defensa comuna de la llengua i la cultura.

Blanca Llobet: Estem en una nova etapa i un congrés com aquest amplifica aquesta voluntat de compartir i col·laborar. Nosaltres tenim seus territorials també fora de Catalunya: a l'Alguer, a Andorra i la Catalunya Nord. És un pas més per a fer Països Catalans. Andorra té una cadira a Nacions Unides i cal comptar amb ella. Treballem per un present compartit.

Damià Perelló: A les Illes tenim una cosa molt clara: quan un no té un estat propi, cal que la societat civil supleixi aquestes mancances. Les nostres entitats han tingut aquesta necessitat per defensar la llengua i la literatura perquè no teníem unes institucions que ho fessin, més aviat al contrari. Quan va vindre la democràcia pensàvem que això ho farien les CCAA, però hem comprovat que les polítiques que duen a terme no són satisfactòries per a la identitat nacional que nosaltres volem representar. Per tant, OCB, ACPV i OC tenim una obligació moral de dur a terme unes iniciatives fiscalitzadores de les institucions i conscienciadores de la societat civil. Ho fem de baix a dalt. Des de la proximitat.

A Mallorca tenim 51 municipis i 49 delegacions. Un de cada 100 mallorquins és soci de l'OCB. La penetració és inqüestionable. I això ho hem fet en cadascun dels nostres tres països, però no hi ha prou de fer-ho en l'àmbit regional o de país. Som una nació, si més no una nació cultural, i això ho hem de vertebrar d'alguna manera. No ho poden fer els poders públics perquè no és el seu àmbit competencial, per això ho hem de fer des de la societat civil. Ara més que mai és necessari que la gent prengui consciència i es torni a activar. Cal un discurs de nació, de la catalanitat sencera, que ens faci sentir orgullosos del que som.

D'esquerra a dreta: M. Casals, D. Perelló, A. Oliver i B. Llobet.

B. Llobet: Com deia Pedroló, l'idioma és la columna vertebral d'una nació. Aquest és l'objectiu principal.

A. Oliver: Ara també és un punt de reflexió. Hi ha molt d'activisme i cal reflexionar. Què cal fer? És una oportunitat de futur.

D. Perelló: Jo vinc del món de la història, i la història té cicles. Al final de la dictadura franquista calia pensar i definir què volíem com a poble i com a cultura. Aquell cicle històric ha acabat, i si va haver-hi una il·lusió en aquell moment –fa 50 anys–, ara hi ha una decepció. Han passat 40 anys d'autogovern, 50 des d'aquell congrés, i les fites que ens havíem proposat no s'han assolit, o ho han fet de manera insatisfactòria. Tenim una llengua més o menys oficial, el català és a l'ensenyament, etc., però tots els elements d'assimilació s'han reforçat infinitament més que fa 50 anys. Hi ha hagut un procés, fins i tot, per emancipar una part de la nació, que ha estat frustrat.

Per tant, què hem de fer a partir d'ara? Les noves generacions estan decebudes. És fonamental repensar el futur. La cultura. La llengua. Cultura catalana no és la cultura castellana feta a Catalunya. No és el que passa a Mallorca o a València per part de les grans institucions. Per a la gent del carrer, la cultura catalana no és cultura en majúscules que vertebrava aquest projecte de nació que nosaltres voldríem. Per tant, s'ha de repensar. Què és cultura

catalana? Què és ser català? Si això no ho tenim clar estem en una fase terminal del que hem mantingut –a les Illes i el PV– durant 800 anys com a cultura catalana.

Quan vam fer aquest 1r congrés, el que preteníem era fer normal el que hi havia al carrer, perquè la gent parlava català. Però ara el problema és que el carrer és un altre. Hi ha hagut un canvi demogràfic espectacular. Hem de gestionar una societat molt diferent. Hem de parlar de reconquerir. Si no reconquerim el que hem perdut en aquests 40 o 50 anys, no tindrem futur. Un congrés de cultura catalana ha de fer això. Ha de ser transversal, no sols dels intel·lectuals que estan a la seva torre d'ivori. Ha de ser de la societat en general. De tots els sectors de la nostra societat: món empresarial, món dels mitjans de comunicació, de tots els que generen opinió... perquè han de firmar i mantenir que hi ha una cultura catalana, que hi ha una nació –si més no cultural– que va de Salses a Guardamar i de Fraga a Maó.

B. Llobet: Des de Catalunya ens hem adonat que l'independentisme no anava lligat a Països Catalans. El jovent no tenia assumida la nació plena. El jovent activista s'ha de conèixer entre ell. La reciprocitat de les tres televisions ha de ser global. I, per últim, la cultura ha de ser el motor de la cohesió social.

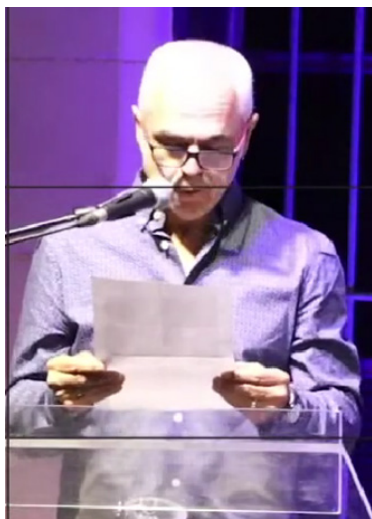
A. Oliver: M'agradaria deixar un missatge d'optimisme. Els joves s'estan interconnectant bé a tots els PPCC. Tenim noves empreses que interactuen en català per a tota l'activitat comercial. Però cal trencar les dinàmiques autonomistes. Els deu anys de procés independentista han estat només en una part. No pot ser que per exemple, en la Setmana del Llibre en Català, el País Valencià estiga representat només en un dia. Com un apèndix.

L'any Estellés, en això, ha estat una gran lliçó perquè s'ha celebrat a tot el territori. El PV ho ha fet sempre, però enguany ho han fet tots els Països Catalans. Conèixer-nos, respectar-nos, intercanviar, col·laborar... aquesta és la clau.

D. Perelló: El principal problema que tenim és que no hi ha un discurs que defineixi un nosaltres compartit. Un discurs que ens defineixi a tots, assumible per tots. Que es pugui assumir sense requerir d'un esforç intel·lectual. Quan se'ns acusa de catalanistes és perquè no hem construït bé el nostre discurs. I hem de fer el nostre discurs nacional que sigui coherent per a tots els territoris. Això és el que ens hem posat de deures per als propers anys, juntament amb el que surti del NCCC.

2a Taula redona. Estellés va de congrés

Introdueix Juli Capilla. Director del CEIC Alfons el Vell.

Benvingudes i benvinguts:

Celebrem el centenari del naixement de Vicent Andrés Estellés, i també el de la mort de Joan Salvat-Passeit, dos poetes fonamentals en llengua catalana. Estellés ha estat el poeta valencià més important des d'Ausiàs March, segons paraules ja sabudes i expressades al pròleg del primer volum de l'Obra Completa d'Estellés que va confeir Joan Fuster, l'any 1972. Així doncs, les celebracions, homenatges, publicacions, actes festius, etc., entorn de Vicent Andrés Estellés han proliferat i s'han multiplicat enguany d'una manera exponencial en relació als anys anteriors per tot el País Valencià -i encara més enllà, també a Catalunya i fins i tot han arribat a Brussel·les! Un munt d'as-

sociacions culturals o de caràcter cívic, ajuntaments, diputacions -també les d'Alacant i de València!-, l'Acadèmia Valenciana de la Llengua, la Generalitat de Catalunya i fins i tot el Ministeri de Cultura, etc., s'han unit a la festa commemorativa amb entusiasme i rigor; amb el convenciment ferm que Vicent Andrés Estellés es mereixia els millors honors amb motiu de l'efemèride del seu natalici.

No n'han estat tan convençudes, però, algunes autoritats competents -o més bé incompetents-, ateses les seues actuacions i inhibicions. La Generalitat Valenciana, al capdavant de la qual hi ha el govern del Partit Popular, s'ha negat explícitament a celebrar l'Any Estellés. I l'Ajuntament de València, la ciutat tan ben retratada i cantada pel poeta de Burjassot, tampoc no n'ha fet res, a pesar de la promesa, incomplerta, de l'alcaldeessa que celebrarien oficialment, del cap i casal estant, el centenari. Fins i tot, aquesta mateixa setmana el Partit Popular ha demanat que és traduïska Vicent Andrés Estellés al català! Podríem qualificar aquesta petició de barroera, vulgar, mesquina, burleta, mediocre, estúpida, vergonyant, inadmissible... Tant se val! Nosaltres sí que celebrem l'Any Estellés i l'Any Salvat-Papasseit. I també celebrarem l'obra de Jaume Vidal Alcover. I de *tutti quanti*: Mercè Rodoreda, Maria Mercè Marçal, Carme Riera, Maria Ibars, Maria Beneyto... Perquè són els nostres autors i les nostres autores. I parlen en la nostra llengua. La llengua catalana que va implantar el rei Jaume I en conquerir València i Mallorca. El Centre d'Estudis i Investigacions Comarcals Alfons el Vell de Gandia, el CEIC, la institució cultural a què pertanc i represente ara mateix

com a conseller, també ha volgut adherir-se a l'efemèride. Entre altres coses, estem confeccionant un llibre i hem organitzat un Homenatge a la Paraula dedicat als nostres poetes, entre els quals, hi ha Vicent Andrés Estellés. Un homenatge que es durà a terme al Teatre Serrano el proper 9 de novembre. Hi esteu convidades i convidats.

Hui donem suport -econòmic i espiritual- al Congrés de Cultura Catalana que ha organitzat pacientment el nostre amic Nèstor Novell, entre altres persones i entitats. Tinc el gust i l'honor d'anunciar-vos, ara i ací, la presència de tres escriptors i intel·lectuals de renom que ens parlaran de Vicent Andrés Estellés, Joan Salvat-Papasseit i Jaume Vidal Alcover: Enric Sòria, Josep Piera i Sebastià Alzamora. Farà de conductora de l'acte la també escriptora i acadèmica Àngels Gregori. Moltíssimes gràcies!

Àngels Gregori: Amb nosaltres tenim tres autors que des de la poesia, l'assaig i el dietarisme han creat alguna de les obres més importants de la nostra literatura.

Josep Piera: En aquell congrés de l'any 76, al final, o en la cloenda de l'àmbit de la literatura catalana, sí que em va impactar molt. Allò va ser molt important, però la realitat de hui és infinitament superior. Jo no soc un supervivent d'allò sinó que probablement era un dels dos o tres valencians que hi havia en aquell moment i en aquell congrés. La idea de la unitat de la literatura catalana es va veure real. Era una presència real. Amb cara i ulls. Una història compartida de la literatura catalana i més a Gandia, que era la pàtria d'Ausiàs March, de Joanot Martorell i de Roís de Corella.

Jaume Vidal Alcover va dir que Gandia era la Florència de la literatura catalana. Jo això, amb vint-i-pocs anys, m'ho vaig creure, encara que ací pràcticament ningú sabia qui era Ausiàs March. Hi havia un premi, però ningú sabia qui era. Pensaven que era una botiga, que es deia Ausiàs. Semblen anècdotes frívoles però les dic perquè vegem que la situació, en certs aspectes, ha millorat moltíssim. En l'aspecte lingüístic literari hui és una realitat real i aleshores era una il·lusió entusiasta. Evidentment moltes coses no s'han assolit sobretot per banda dels polítics, però des del punt de vista literari, hi ha una vitalitat avui en dia i una sèrie de relacions a nivell del món literari, com probablement no ha existit mai. És un símptoma de vitalitat literària que ens llegim entre nosaltres i ens coneixem. *Eppur si muove*, que deia aquell. Estem vius i mentre hi ha vida hi ha esperança. És important tindre il·lusió.

És evident que hi ha coses molt complicades. És evident que l'estat de les autonomies, i més a València, ha anat com el rosari de l'aurora, però estem vius. I estem celebrant açò a la casa dels ducs de Gandia. Aleshores ho vam fer tot mig clandestí a la Drova. Hi ha els mestres. Hi ha l'escola. *Piano piano*, però creixem. En aquests 40 anys no hem aconseguit el desitjable però no ens han liquidat, que és el que volien.

D'esquerra a dreta: E. Sòria, J. Piera, S. Alzamora i À. Gregori

Sebastià Alzamora: En mi, Estellés és un dels autors que van molt units a la descoberta de la literatura catalana i la seua potència, la seua diversitat, la seua categoria comparable a qualsevol literatura europea. Estellés és un poeta que la literatura catalana me la fa moderna, me la fa europea, me la fa viva i equiparable a qualsevol literatura del nostre entorn. És d'una vitalitat absoluta. Estellés desmenteix tots els que odien la llengua i la cultura catalana. I és un agafador per a seguir caminant.

Enric Sòria: Per què em va impressionar tant Estellés quan el vaig descobrir? Perquè el vaig trobar –feia batxillerat– d'una modernitat increïble. En la meua llengua! També perquè té una obra oceànica, molt variada. S'ha dit que era un poeta realista però això hauríem de matisar-ho molt. Era realisme, però «neo». Recordava el neorealisme italià. En Estellés estan les classes subalternes. És com un gran mosaic de la gent del poble. Com viuen... és una cosa molt viva. Però a part d'això és un poeta clàssic que ha llegit Horaci, Catul... que fa decasíl·labs i alexandrins perfectes, com un poeta renaixentista. Li agrada Garcilaso... és un poeta expressionista. Ha agafat les avantguardes i ha llançat l'expressionisme enmig de tot. Ho veiem en *l'Hotel París*, en *Coral romput*, dos llibres extraordinaris seus. En *el Llibre de meravelles* trobem un vers que diu que passejant pel Túria es troba el cadàver fosfòric –fosfòric!– de Fernando de la Torre (un poeta del Renaixement). Aquestes coses inusitades,

de què n'estan plens els llibres d'Estellés el fan únic. És una festa llegir-lo. És un dels poetes més extraordinaris que tenim en la nostra llengua i això és una sort.

A. Gregori: Estan passant coses bastant esquizofrèniques, com el que ha succeït aquesta setmana (estem vivint-ho com un circ) que al Congrés dels Diputats s'ha presentat una proposició no de llei per part del PP, en què ha demanat traduir Estellés al català.

En règims com el de Ceaușescu podies imaginar-te censurar un poeta, però ara ens trobem que a les Corts Valencianes, després de la «batalla de València», s'ha censurat un poeta. I d'alguna manera Estellés ens ha donat una lliçó. Davant l'odi, va apostar per l'amor. Davant l'hostilitat va apostar per la perseverança i malgrat tot, davant d'açò va apostar pel «dret a l'alegria». Què penseu vosaltres, sobre el fet que el govern valencià haja censurat un poeta?

J. Piera: Quan jo llig Estellés per primera vegada, ningú m'havia ensenyat valencià. L'única llengua escrita que hi havia era la de les Falles. D'aquella manera macarrònica, amb ortografia castellana... Però ja començava aquella reivindicació de la llengua. Aquell gran impacte el provoca Raimon. Jo escrivia en castellà, però a ma casa es parlava valencià... Quan en els anys 70 els poetes joves avantguardistes salten a escena, m'arriba la proposta de fer una ressenya d'Estellés per a la revista *Gorg*. Nosaltres estàvem contra el realisme i la puta postguerra. Nosaltres érem més de Bob Dylan, perquè la poesia ens feia volar molt lluny. Però aquells versos d'Estellés estaven fets en una llengua molt nostra que ens arribava fàcilment molt endins, perquè no tenia dificultats. Era la llengua quotidiana. I amb una força poètica que sí que tenia.

Passats els anys, he vist un Estellés "d'italiana mida", jugant a uns suggeriments eròtics i mostrant la importància del neorealisme a la italiana que té Estellés. El neorealisme de pel·lícula! No de llibre. Estellés hui és més agradable de llegir perquè per a la majoria, la postguerra és una pel·lícula –en blanc i negre si voleu–, però ja no és una vivència sinó una pel·lícula que Estellés te la fa divertida, i dramàtica alhora, és a dir, com el neorealisme italià. El neorealisme espanyol no era igual. No és el mateix viure una guerra i guanyar-la que viure una guerra i perdre-la. A Itàlia el neorealisme era molt divertit: Vittorio De Sica, Rossellini, Fellini... ací per contra, tot era de pena. De «pena, penita, pena».

Han passat 50 anys i la seua poesia està viva. El fet que els polítics l'hagen prohibit, jo dic que li han fet un favor, perquè l'han tornat a convertir en un símbol col·lectiu. No en un poeta només. Estem tots tornant a llegir Estellés després d'anys que l'haviem llegit. Estellés ens ha tornat una certa il·lusió. Tant com el NCCC. I per últim, així com Espriu és Raimon i M. del Mar Bonet és la veu dels poetes mallorquins, Ovidi ens ha ensenyat a llegir Estellés.

S. Alzamora: Sobre la censura a Estellés, aquests de VOX i companyia sempre estan en la seua ofensiva espanyolista. Ara ho estan especialment. Crec que estan a veure si acaben d'una vegada amb aquest «problema», i crec que s'equivoquen. El fet del Congrés dels Diputats que comentàveu abans, em va recordar un poema que és una oda a una merda. Això és el que em va provocar la notícia.

E. Sòria: A mi em sembla inconcebible el que passa ací. Que el millor poeta des d'Ausiàs March, no li facen un homenatge al seu propi país és absolutament ridícul. I sobre això de traduir-lo al català, seria la faena més senzilla del món.

L'enfortiment de l'espai cultural compartit i dels agents que hi intervenen: escriptors, intel·lectuals, traductors, editors, promotors, distribuïdors i llibreters. 19 d'octubre 2024.

1a taula redona. Els escriptors proposen

Presenta i modera Lourdes Toledo.

El tema de la taula és «un espai cultural compartit». A veure si és de veres que el compartim o no el compartim. Què podem fer, quins són els entrebancs, quins reptes tenim? Com fer que no funcionem com una cultura fragmentària i fragmentada en diferents compartiments.

D'esquerra a dreta: P. A. Pons, I. Klein, M. Domínguez, L. Toledo, L. Julià i S. Lliberós

Pere Antoni Pons. (Periodista i escriptor. Mallorca): Les Illes i el País Valencià ho tenim malament, però el Principat té instruments que està perdent o infrautilitzant. TV3 i Cat. Ràdio, per exemple.

Irene Klein. (Escriptora i pianista. València): Problema centre (BCN)-perifèria. No hi ha connexió entre els diferents països (Catalunya, País Valencià i les Illes Balears). A sobre, tenim el problema del blaverisme. Però a més, ens desconnectem entre les perifèries (PV-Illes; PV- Lleida; PV-Andorra...).

Martí Domínguez. (Director de la revista *Mètode*. Escriptor i professor de periodisme a la UV. València): À Punt va començar bé. Recorde un programa molt digne, «Plaerdemavida», i a poc a poc ho han esmicolat tot. Tenim bons professionals i sabem fer les coses, però determinats governants i determinades inèrcies o misèries fan que res prospere. I res és res... tenim un tren de València a Barcelona que és tercermundista i car, en canvi a Madrid és excel·lent i barat...

Lluïsa Julià. (Directora de la *Revista de Catalunya*, que ara farà 100 anys. Professora de la UOC i Vicepresidenta de l'Ateneu Barcelonès. Barcelona): Cal una infraestructura de distribució llibresca a tot el territori. El 1973 uns joves escriptors de Barcelona van baixar a València a conèixer uns joves escriptors que escriviem com ells. Ara, però, hi ha com un regust ranci de tot el que es fa en català, i això s'ha de canviar.

Susanna Lliberós. (Periodista i poeta. Vila-real): Cal relleu generacional. La comunicació dels joves i amb els joves ha canviat. Els joves s'han de sentir joves. No podem dependre dels polítics perquè cada quatre anys poden canviar i perquè les plataformes culturals no poden dependre del color polític. I si explorem l'empresariat? Calen recursos des de la societat civil. Abans deia Martí Domínguez: esteu subscrits a *Mètode* o a *L'Espill*? Perquè la societat civil ha de mantindre la cultura pròpia. A veure, clar que som una cultura de qualitat com qualsevol d'Europa, però ma mare o la meua neboda no se subscriuriem mai a estes revistes. La batalla de l'ús de la llengua es guanya al carrer. Necessitem un atractiu popular.

P. A. Pons: Tenim un sistema literari riquíssim però ens falten 30.000 lectors diaris. Per què no els tenim? Perquè competim contra altres literatures, que no tenen prou amb el seu sistema natural sinó que n'envaeixen d'altres.

Un problema a Barcelona és que senten més a prop seu un autor de BCN que escriu en castellà que un autor valencià o mallorquí que escriu en català. Perquè ens han desnacionalitzat. És cert que tenim gent al País Valencià, a les Illes i al Principat que no s'estimen el país. Els hem d'intentar convèncer i incorporar-los al nostre sistema, però sense renunciar al que som, perquè si no, no serveix de res.

Patim dos mals: som víctimes del nacionalisme espanyol d'Estat i de ses dinàmiques globals depredadores (ex. del piset que ha doblat el preu i la gent del país no el pot adquirir). Barcelona és ara mateix el somni humit de José María Aznar. És com ell volia que fos: desarrelada, descatalanitzada. Entregada als interessos internacionals i amb grans contingents de llatinoamericans que han descapitalitzat la ciutat.

M. Domínguez: A Lleida se senten perifèria, imagineu-vos!

I. Klein: Sobre el relleu generacional voldria afegir que és cert que cal, i que hi ha una decadència en l'associacionisme, però crec que és una responsabilitat compartida. De vegades els joves volen prendre posició i ocupar els llocs de decisió però qui els ocupa no els solta. Llavors els joves se'n van i quan aquells volen jubilar-se no tenen relleu, no tenen qui ho seguisca... Pose l'exemple del Centre Excursionista de València, que conec, i que això ha fet que acabe desapareixent. Si volem un altre exemple pensem en les associacions de veïns, que estan en decadència, però els joves s'estan organitzant en assemblees de barri que volen el millor per a la vida en les ciutats. Potser les coses canvien i és inevitable...

P. A. Pons: Cal aprofitar les escoles, els instituts i les universitats. Infrautilitzem les estructures bones que tenim. Negligim recursos i esforços.

L. Toledo: És important eixir de la teua zona de confort. Jo vaig estar a Tortosa l'altre dia en una taula organitzada per l'AELC. D'alguna manera Barcelona ha deixat de ser la capital de la cultura catalana. Hi ha renunciat. Perquè pareixia que si no triomfaves allà o, si no passaves per allà, era com si no hagueres fet res. I no.

Repassem els temes tractats abans de donar pas al públic:

1. El tema del relleu generacional.
2. El risc de desaparèixer com a cultura perquè estem rebent una gran massa de gent, que necessitem però no els oferim mecanismes per a integrar-se. Com pot ser, per exemple, que hi haja llistes d'espera per als cursos de llengua? I cal que s'integren sense renunciar a la seua llengua i la seua cultura.
3. El tema de les xarxes d'internet: ens ha apropat entre els territoris de parla catalana o ens ha distanciat? Algú em deia que ha fet més el TikTok entre catalanoparlants del nord i del sud que la Generalitat.
4. Les editorials tenen un espai compartit? Aquest tema es tractarà extensament en la taula de després.
5. I per últim: el gran repte com a escriptors és fer-nos presents en l'imaginari dels lectors. Els lectors que ens falten.

2a Taula redona. Les entitats i editorials proposen.

D'esquerra a dreta: M.À. Francés, J. Martín, T. Pascual, S. Alzamora, G. Muñoz i À. Ramírez.

Presenta i modera Teresa Pascual.

Àfrica Ramírez. Presidenta de l'Associació d'Editorials del País Valencià: Per què les noves generacions, escolaritzades en valencià, no han seguit la nostra estela de lectors? Per què no lligen en valencià? El resultat és global: si lliges, miraràs cinema, escoltaràs música...

El full de ruta de l'associació té dos punts fonamentals:

A. Defensar els interessos de les editorials. Defensa del sector. De fet, estem perfectament integrats en l'ecosistema espanyol, en els editors catalans, en el dels bascos i gallecs... molta confluència amb els galeusques, llengua pròpia sense Estat.

B. Visió estratègica global: si als llibreters els va bé, a nosaltres ens va bé. Si als escriptors els va bé, a nosaltres ens va bé... Per això vam fer la Fundació Full i les Places del Llibre, amb editorials catalanes, valencianes i balears.

Gustau Muñoz. Membre del PEN Català: Què és la cultura? Hi ha qui diu que cultura ho és tot. Però clar, quan tot ho és tot, al final no sabem de què parlem. Jo em dedique a l'alta cultura i evidentment no se li pot explicar tal qual a la veïna del 3r, però per això tenim la mediació cultural.

El PEN Club és una organització internacional, que es va fundar els anys 20 del segle passat, per a defensar els escriptors de l'amenaça del feixisme. Té ara 100 anys. La cultura tingué un gran paper en la defensa de la democràcia i de la llibertat, perquè llavors els escriptors i intel·lectuals eren molt importants. Destil·laven les idees i fornien a les masses. Eren fonamentals per a la llibertat d'expressió.

El PEN Català va ser un dels primers que es va fundar. Actualment està molt consolidat i compartim els valencians, els mallorquins i els catalans en una escala de Països Catalans.

Fem una tasca molt compartida i coordinada. El vicepresident del PEN internacional –que és una entitat molt important– és l'escriptor Carles Torner. Això no sols és un reconeixement a la seua persona, sinó un exemple del que podem fer des de la cultura catalana al món. I això és importantíssim perquè a més retroactiva sobre la nostra capacitat i força.

Des del meu punt de vista el diagnòstic és que la cultura catalana en el nivell mitjà-alt està consolidat i jo diria que és irreversible (no hi ha res irreversible, però ja m'enteneu). La unitat de la llengua catalana en aquest sector està plenament assumida i normalitzada. Al País Valencià s'han fet passos de gegant i ho hem de dir en veu alta. Evidentment hi haurà grupuscles descerebrats que negaran l'evidència científica de la unitat del català i el valencià com neguen les vacunes i creuen que la Terra és plana. Ni cas.

Perquè venim d'una història molt llarga. Venim de l'edat mitjana. Amb períodes d'eclipsi i reviscolament, com el de la Renaixença, on ja els escriptors mallorquins, valencians i catalans anaven a una. I la nostra complexitat i diversitat que de vegades es veu com un escull, és en realitat una riquesa que ens fa més forts.

Si anem al diagnòstic tenim tres problemes fonamentals:

1. Transformació econòmica a gran velocitat que ens porta a una desindustrialització per a caure en els serveis i el turisme. Globalització amb mobilitat de la força de treball i massa migratòria que ha d'omplir uns forats d'una societat en regressió, que a més ha de proveir quantitats ingents de mà d'obra per als serveis primaris i per al turisme. Això és suïcida i qualsevol economista ho pot certificar. És un model depredador.
2. El segon problema és la inserció en l'Estat espanyol, que és un estat advers. Podria no ser-ho. Podria ser federal o confederal, però en l'ADN dels que manen pensen que açò nostre s'ha d'acabar ja. Les institucions de l'Estat, pagades amb els nostres impostos, no defensen la nostra llengua i la nostra cultura. Això és un escàndol.
3. El tercer problema és intern. A les Illes Balears i al País Valencià tenim uns governs autònoms adreçats a destruir el país. A negar i destruir.

Sebastià Alzamora. Escriptor i membre de l'IEC. L'IEC és l'acadèmia de referència de la llengua catalana i de la seva unitat. La institució té més de 100 anys d'història.

Com a societat patim la vergonya que políticament s'alimenta, com ja s'ha dit, fins a nivells paupèrrims el secessionisme lingüístic, que s'eleva també a les polítiques lingüístiques com veiem a la Generalitat Valenciana i al Govern Balear.

L'IEC treballa amb les altres institucions que també tenen un paper referencial pel que fa a la llengua catalana. Actualment els PPCC estan organitzats com a CCAA de l'Estat espanyol, amb els respectius estatuts que reconeixen unes institucions que són les de referència a cada cas: a les Illes Balears la Universitat de les Illes Balears i al País Valencià l'AVL. L'IEC reconeix l'autoritat d'aquestes institucions i aquestes institucions reconeixen l'autoritat de l'IEC i treballen conjuntament. Dins l'àmbit de la unitat de la llengua, com no pot ser d'altra manera. És bo subratllar-ho.

Des de dins de l'IEC el que es percep de manera nítida i viva és la unitat i diversitat de la llengua catalana. No és una llengua somorta, ni en procés imminent de desaparició. Perquè milions de persones la fan bullir cada dia. I aquesta bullentor arriba a l'Institut d'Estudis Catalans de mil maneres. En forma de dubtes, debats, creacions, propostes, treballs... milions de consultes al diccionari i a la gramàtica, que es poden fer en línia, ens parlen d'una llengua absolutament viva.

Quan convé o ho considera, l'IEC es pronuncia conjuntament amb la UIB i l'AVL contra les polítiques de Mazón o del Govern Balear. Perquè no obstant tot el que he exposat abans, la preocupació actual de l'IEC és l'ús social de la llengua. El retrocés de l'ús és la primera preocupació.

Jordi Martín. De l'Associació d'Escriptors en Llengua Catalana. Hi ha coses molt bones. Nosaltres, els darrers anys, quan fem els balanços d'altres i baixes, tenim moltes més altes que baixes –que solen ser per defunció– i altes de gent molt jove. Però si som ací és perquè hi ha moltes coses que no van bé. Si no, no ens reuniríem per dir que bé va tot.

Els dialectes s'han de veure com un enriquiment. A tot el domini cal saber que la pastanaga és la carlota, la carrota, la safanòria i tantes més. Necessitem que es conegui tot. Cal també parlar de la precarització de l'escriptor i del traductor. No hem de caure en el victimisme, però tampoc en el cofoisme. Som una cultura minoritzada, i a més dividida perquè ens volen dividits. Abans parlàvem de l'alta cultura i de la baixa, però la llengua la parlem tots. A tots ens hi va molt. Ens hi va tot.

M. Àngels Francés. Membre de l'Acadèmia Valenciana de la Llengua, catedràtica de la Universitat d'Alacant i membre de l'Institut Interuniversitari de Filologia Valenciana. Enfortiment cultural compartit. Parlaré de la literatura a internet. L'ecosistema del llibre no ha estat aliè a la transformació que internet ens ha dut, sinó que ha estat profundament afectat. L'accés a la literatura està en redefinició, i les formes de mediació cultural i literària també, lògicament. La relació autor-lector-mediador ha canviat. Els nous mecanismes de captació de lectors no difereixen dels mecanismes de captació de comprar espardenyes.

En un estudi fet el Dia del Llibre, vam trobar una relació directa entre els comptes d'X i les llistes dels més venuts que trien les editorials. Fins a l'extrem que arribaven a estar en el mateix ordre. Un usuari comprava un llibre, ho publicava i generava un efecte ona. Les empreses han vist els avantatges de pujar a eixe carro i després estan els usuaris que s'impliquen en aquesta creació entre el llibre, l'autor i el lector, convertint-se en el nou mediador. Per davant de professorat, biblioteques, periodisme especialitzat, etc., que havien estat els mediadors tradicionals.

Al món de la comunitat virtual es comparteix l'experiència lectora i s'ha de tindre en compte per a la difusió i promoció de la literatura.

Agenda (<https://noucongres.cat/#email-news>)

- Llengua i identitats 13 d'abril de 2024. Perpinyà
- Història i identitat 18 de maig de 2024. Xàtiva
- Transició energètica i model territorial 8 de juny de 2024. Amposta.
- La cura de les persones 15 de juny de 2024. Barcelona
- Una crida als valors del territori 9 d'agost de 2024. Arenys de Lledó (Matarranya)
- No t'han parit per a dormir 18 d'agost de 2024. Prada (el Conflent).
- L'escenari infinit: el futur de la festa i la cultura al carrer 14 de setembre de 2024. Tarragona
- L'enigma del Congrés 26 de setembre de 2024. Barcelona
- Creixement i equilibri: un difícil repte de país 9 d'octubre de 2024. Girona
- El futur de la llengua catalana a l'escola 11 d'octubre de 2024. L'Alguer
- L'enfortiment de l'espai cultural compartit 18-19 d'octubre de 2024. Gandia
- Som iguals, com hi arribem? 15 de febrer de 2025. València
- Reptes del Congrés de Cultura Catalana: on érem, on som i on volem anar? 27 de febrer de 2025. València
- Reptes del Congrés de Cultura Catalana: on érem, on som i on volem anar? 6 de març de 2025. Barcelona

- Tenim història, tenim futur: 50 anys del Congrés de Cultura Catalana 12 de març de 2025. Palma
- Investigar, innovar: com i per què? 20 de març de 2025. Barcelona
- 50 anys del Congrés de Cultura Catalana: un homenatge i l'inici d'un nou espai de reflexió col·lectiva. De Miró a Perejaume i Amat: la nova imatge del Congrés. 21 de març de 2025. Barcelona
- Trobem-nos i parlem-ne: El nou Congrés de Cultura Catalana 21 de març de 2025. Alacant
- La cultura arrelada a la terra 3 d'abril de 2025. Les Franqueses del Vallès
- Infoxicació i notícies falses: manipulació o informació? 5 d'abril de 2025. Lleida
- Com fem front a l'emergència climàtica? 9 d'abril de 2025. Barcelona
- Passat, present i futur del Congrés de Cultura Catalana 14 d'abril de 2025. Farrera
- Conferència: 50 anys del Congrés de Cultura Catalana 16 de maig de 2025. Pineda de Mar
- Transvers, Festival de Poesia de Tarragona del 28 al 31 de maig. Tarragona
- El català de les màquines: llengua, cultura i intel·ligència artificial 31 de maig de 2025. Sant Feliu de Guíxols
- Cinefòrum: «Kneecap» i la llengua com a revolta 7 de juny de 2025. Granollers
- Quan tot falla: comunicació de crisi i gestió de la incertesa 11 de juny de 2025. Barcelona
- Imaginar, compartir, construir. El Congrés de Cultura Catalana 1975-2025 Aparador. Des de l'11 de juny de 2025. Barcelona
- Aplec de la Safor - Revetlla de Sant Joan 23 de juny de 2025. Daimús
- Les pintures murals de la sala capitular de Sixena: I ara, què? 26 de juny de 2025. Barcelona
- Això no és un Congrés: els joves dels Països Catalans en connexió 27-29 de juny de 2025. Horta de Sant Joan
- Recital poètic al Palau Robert 8 de juliol de 2025. Barcelona

Conclusions

Els autors d'aquest treball ens havíem proposat explicar què ha de ser el Congrés de Cultura Catalana i sobretot deixar constància dels actes previs celebrats a Gandia l'octubre de 2024. Nosaltres sempre hem pensat que la memòria no sols és important, sinó que pot ser determinant, i ara, en els temps que vivim, seria ociós haver d'explicar aquests extrems. Així doncs, constatem en primer lloc que les dues jornades del Congrés celebrades a Gandia van tindre un important èxit de públic. Les jornades foren projectades per Nèstor Novell i organitzades conjuntament amb Josepa Costa, amb la col·laboració dels representants de les entitats que figuren en el programa, a més d'altres organismes i empreses que preferiren mantindre's en l'anonimat. A l'acte inaugural assistiren més de 350 persones i per a les jornades del dissabte s'inscrivieren 140 persones, entre elles un bon grup d'estudiants de batxillerat.

Arribats ací calia transcriure les intervencions i sintetitzar les idees força de cada ponent i de cada taula de debat (les intervencions completes es poden veure a https://www.youtube.com/watch?v=_0wqpaozHII per al dia 18, i a https://www.youtube.com/watch?v=9g_czkUk-LI8&t=950s per al dia 19), però vam veure que no ens podíem quedar amb això sinó que havíem de fer una visió de conjunt per intentar traure l'entrellat de tot plegat. Per això aquestes conclusions són una visió crítica dels actes ressenyats, atribuïble exclusivament als autors del text.

Pensem que totes les taules redones van tindre una qualitat indiscutible i en totes s'hi va poder apreciar una sèrie d'idees que, en el seu context i per separat, eren molt assenyades i compartides pel públic, en línies generals. Però amb una visió holística i comparant cada taula i cada intervenció podria semblar que hi havia certes contradiccions o fins i tot idees oposades, per exemple en la situació actual de la llengua. És per això que ens proposem posar llum en aquests temes i entrelligar tot el que ens van dir els experts i els actors de cada sector.

Una qüestió important que va surar en les jornades va ser la constatació d'estar en el millor moment de la literatura en català a tots els Països Catalans i que gaudim d'una important nòmina d'escriptors i d'escriptores de reconeguda qualitat. La producció d'obra escrita, en tots els gèneres, és perfectament equiparable a qualsevol literatura europea de l'entorn, cosa que dona esperances de salvar la llengua. Però pel contrari, també s'hi va constatar, sobretot a la taula de les entitats cíviques, que assistim a la pèrdua de la parla, de la riquesa de la llengua i del seu ús social.

Açò sembla contradictori, però és ben cert i al llarg de la història s'hi han donat casos per tot arreu. Pensem per exemple en el cas occità, que al període de la Renaixença assolí una

bona posició en el món de la literatura, encapçalada per un Mistral que tot semblava fer-ho possible. Frederic Mistral obtingué fins i tot el premi Nobel de literatura en 1904, però com un cant de cigne, la llengua occitana, mancada d'un moviment social i polític que li donara suport, va començar a desaparèixer progressivament de l'ús social. I com a resultat es precipità la fi del bell somni catalanoprovençal. Per contra, el català es va salvar en saber emmarcar la seua reivindicació al si d'un ample projecte cultural lligat a la recuperació de la consciència nacional i de la modernitat.

Siga com siga, tot el món té clar que cal una literatura culta amb un gruix de lectors que la sustenten, perquè sense una literatura de qualitat la llengua està tocada de mort. Tant és així que, quan estudiem la decadència de la literatura catalana, constatem que en aquells tres segles (XVI-XVII-XVIII) manteníem una literatura popular, com tenen totes les cultures del món, però ens faltava l'alta literatura. Sense qualitat només podem parlar de decadència i la decadència porta a la desaparició. Per això ens admirem del miracle de la nostra –o les nostres– Renaixença, com ha explicat magistralment Alfred Bosch en *Obriu pas!*, que, de Víctor Balaguer a Alcover i *tutti quanti*, passant pel genial Fabra i fins a la signatura de les «Normes de Castelló», salvaren la llengua per a tot l'àmbit lingüístic catalanoparlant. Dit d'una altra manera: tot el món té un Mulet amb el seu *Tractat del pet*, si fa no fa, però el que cal és tindre un Lull, un March, un *Tirant lo Blanc*, una Escola Mallorquina, un Maragall, un Espriu, un Fuster, Estellés, Rodoreda, Monzó, Marçal, Gironell, Piera, Calpena... Una llengua necessita de molts escriptors i de moltes escriptores per arribar a tindre'n d'importants, i això hui ho tenim assegurat.

Menys incita a l'optimisme, però, el discurs del sector empresarial que gira al voltant de l'edició, la venda, la distribució i la penetració de la literatura catalana i de la llengua en els mitjans audiovisuals i les xarxes socials. En els darrers deu anys hem perdut molts parlants a tots els Països Catalans. Les dades comencen a ser molt preocupants perquè si baixem del 30% de parlants –com ja passa a diferents ciutats, on les onades d'immigrants i residents estrangers són imparables i la deserció lingüística dels nadius, provocada per la minorització, continua– podríem entrar en un estadi de no retorn (se n'han fet ressò diverses publicacions: «Emergència pel descens de l'ús social del català» (*El Punt Avui*, 13-12-2020); «El valenciano pierde medio millón de hablantes habituales en 15 años» (*Levante-EMV*, 15-12-2020); «L'AVL constata la pèrdua de la transmissió del valencià entre les famílies del Baix Vinalopó» (*À Punt*, NTC 26-3-2024). Necessitem revertir la diglòssia i necessitem els instruments que tenen els estats per a integrar els nouvinguts i fer que la nostra cultura siga també la seua. La llengua de cohesió social ha de ser el valencià.

En aquest sentit els discursos es van tancar al treball que les institucions, entitats, i empreses realitzen en els seus camps respectius i en cap moment es va plantejar –tot i que

s'hi demanava-, l'establiment de polítiques compromeses en la creació de fórmules flexibles i xarxes estables de col·laboració intersectorial que pretengueren abastar el conjunt dels territoris. Sense aquesta col·laboració entenem que no reeixirem i amb la pèrdua de parlants –i de lectors– s'hi perdrà el sector empresarial sencer. Va ser una altra oportunitat perduda de llançar propostes i arribar a uns mínims acords de col·laboració intersectorials i interterritorials.

Sembla evident que sense un major compromís social i polític dels sectors implicats en la llengua, inclosos els dispositius educatius, els esforços es redueixen a la defensa dels interessos professionals de cada un dels sectors implicats, perdent així la seua capacitat potencial de presència social. Aquest fet s'aguditza per la manca de visió del conjunt del territori, especialment de Barcelona respecte la resta de l'àmbit lingüístic. De vegades les Balears, les comarques perifèriques de Catalunya i el País Valencià mostren una més clara visió de conjunt. No debades, en la taula de les entitats cíviques de més abast i longevitat dels tres països, el ponent mallorquí Damià Perelló deia: «El principal problema que tenim és que no hi ha un discurs que defineixi un nosaltres compartit. Un discurs que ens defineixi a tots, assumible per tots. Que es pugui assumir sense requerir d'un esforç intel·lectual. Quan se'ns acusa de catalanistes és perquè no hem construït bé el nostre discurs. I hem de fer el nostre discurs nacional que sigui coherent per a tots els territoris. Això és el que ens hem posat de deures per als propers anys, juntament amb el que surti del NCCC».

Si mirem el cas del País Valencià, la rotunda resposta de mestres, professors i famílies a favor del manteniment de la llengua en el sistema educatiu no s'ha vist acompanyada per l'acció eficaç i coordinada de les entitats implicades en la defensa de la llengua i la cultura del conjunt del territori (associacions de mestres i professors, institut de llengua i filologia, editorials, gremis de llibreters, associacions d'escriptors, centres d'estudis comarcals...). Sembla que la societat fa unes reclamacions que després se senten orfes d'unies accions socials i professionals que continuen i òmpliquen de continguts la defensa contínua d'allò tan preat com és la llengua. A totes passades s'està desaprofitant el que fa uns mesos va ser una victòria contundent de les famílies a favor de la llengua i la cultura del país, en tot el sistema educatiu valencià.

Perquè, si sense una llengua literària no es pot salvar la llengua, tampoc es podrà fer sense catalanoparlants i sense lectors. Si recollim la idea força de les intervencions, conclourem que tenim una cultura d'alta qualitat, com qualsevol de les cultures europees veïnes, que s'expressa amb una llengua riquíssima i viva, pròpia de tot el domini lingüístic, però necessita l'acció col·laborativa dels sectors implicats en el món empresarial que té la llengua com a base i motor. Des de l'audiovisual a la literatura, la música i les arts escèniques, la

radiodifusió i les xarxes, els *mass media*... la producció, distribució i mercats... Només així sobreviurem a la fagotització de la globalització.

Acabarem amb un símbol valencià que ho és de tota la nació. A la taula dels escriptors del divendres vam poder escoltar bellíssimes i magistrals intervencions a propòsit de Vicent Andrés Estellés. Estellés va ser censurat en vida pel franquisme, i va ser censurat en mort, cent anys després del seu naixement, pel PP. El van censurar els franquistes en dictadura i el van censurar els hereus del franquisme (PP-VOX) en democràcia. Dues vegades censurat i dues vegades va guanyar la partida. Per dues vegades Estellés ha estat el poeta del poble, contra el feixisme. El poeta del poble valencià que esdevingué el poeta dels Països Catalans, malgrat l'espanyolisme més intolerant. Estellés és la modernitat i la llibertat. Estellés és el nostre. El poeta del poble. A la taula del sector empresarial del llibre que escoltàrem el dissabte, Gustau Muñoz va identificar aquests mals que juguen contra la nostra llengua i la nostra cultura; i contra la nostra economia, doncs. Faria bé el sector –complet– d'aprendre aquesta lliçó i entendre que l'única eixida, l'única possibilitat d'èxit davant d'un Estat i d'un nacionalisme lingüístic espanyol que et volen aniquilar culturalment, és la col·laboració a tots els nivells. Tots.